

Особливості перевірки роботи служби економічної безпеки підприємства

Одеська національна академія харчових технологій

Анотація: У доповіді розглядається питання особливостей перевірки роботи служби економічної безпеки підприємства. Наводяться основні завдання та функції системи економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: оцінка ризиків, прогнозування, економічна розвідка, інформація, контроль, економічна безпека, економічні загрози.

Features of service inspection economic security of the enterprise

Abstract: The report considers the peculiarities of the inspection of the economic security service of the enterprise. The main tasks and functions of the economic security system of the enterprise are given.

Keywords: risk assessment, forecasting, economic intelligence, information, control, economic security, economic threats.

Проблема розробки теорії економічної безпеки підприємств перебуває на початковій стадії. Для успішного вирішення завдань щодо забезпечення безпеки бізнесу необхідно мати чітке теоретичне уявлення про сутність економічної безпеки підприємства, його основних небезпеки і загрози, середовищі функціонування підприємництва, на основі загальної теорії безпеки вибудувати алгоритм дії господарюючого суб'єкта, що забезпечує йому прийняття таких заходів і кроків, які не дали б можливості опуститися за критичну межу і загубити свою економічну незалежність. Слід також знати, які сили і засоби необхідні для забезпечення безпеки бізнесу.

Система економічної безпеки підприємства - це структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальних з датностей протистояти їм в майбутньому. Лише комплексний та системний підходи до організації економічної безпеки на підприємстві забезпечать найбільш повною мірою його надійний захист [1].

Система економічної безпеки підприємства не обмежується масштабами структурного підрозділу організації чи окремої організації в цілому, а займає позицію інтегратора та координатора, пов'язуючи організацію з іншими контрагентами і, в першу чергу, з постачальниками та споживачами. Основою такої інтеграції є спільність економічних інтересів зазначених учасників та загроз, пов'язаних з їх досягненням [2.79-81с.].

Основні завдання системи економічної безпеки підприємства:

- оцінка та аналіз основних ризиків підприємства;
- прогнозування стану захищеності підприємства при уникненні ризиків або при відшкодуванні їх наслідків;
- недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами;
- протидія проникненню до віртуальної бази даних підприємства в злочинних цілях;
- забезпечення захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці;
- безпека матеріальних цінностей підприємства;
- захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників;
- своєчасне виявлення потенційних злочинних намірів щодо підприємства і його співробітників з боку джерел зовнішніх погроз безпеки;
- виявлення, попередження й припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників підприємства;

- захист співробітників підприємства від насильницьких зазіхань;
- формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства;
- формування та інтенсивне використання інноваційного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства;
- вироблення та прийняття найбільш оптимальних управлінських рішень щодо стратегії й тактики забезпечення економічної безпеки підприємства;
- здійснення постійного контролю за ефективністю функціонування системи економічної безпеки, удосконалення її елементів (Рис.1).

Рисунок 1. Структура системи економічної безпеки підприємства

Головні функції, які виконує служба економічної безпеки підприємства :

1. охорона виробничо-господарської діяльності та захист відомостей, що є комерційною таємницею підприємства;
2. організація роботи з правового та інженерно-технічного захисту комерційних таємниць підприємства;
3. запобігання необґрунтованому допуску й доступу до відомостей, які становлять комерційну таємницю;
4. організація спеціального діловодства, яке унеможливує одержання відомостей, віднесених до комерційної таємниці;
5. виявлення та локалізація можливих каналів витoku конфіденційної інформації в процесі діяльності та екстремальних ситуацій;
6. створення і організація такого режиму безпеки всіх видів діяльності, які б виключали зустрічі, переговори й наради в рамках ділового співробітництва підприємств з іншими партнерами;
7. забезпечення охорони приміщень, устаткування, офісів, продукції та технічних засобів, необхідних для виробничої або іншої діяльності;
8. організація особистої безпеки керівництва та провідних менеджерів і спеціалістів підприємства;
9. оцінювання маркетингових ситуацій та неправомірних дій конкурентів і зловмисників.

Перелік конкретних завдань і функцій визначається залежно від виду об'єкта, його структури, специфіки його діяльності [3.153–157 с.].

Побудова системи економічної безпеки підприємства з урахуванням її детермінант базується на результатах вирішення таких питань:

- формування аксіоматичної основи дослідження, вихідні положення якої є фундаментом для формування подальших висновків;
- визначення складу та характеру впливу детермінант системи економічної безпеки підприємства;
- визначення індикатору системи економічної безпеки підприємства, який визначає особливості її побудови залежно від певних детермінант;
- опис особливостей побудови системи економічної безпеки підприємства залежно від певних детермінант.

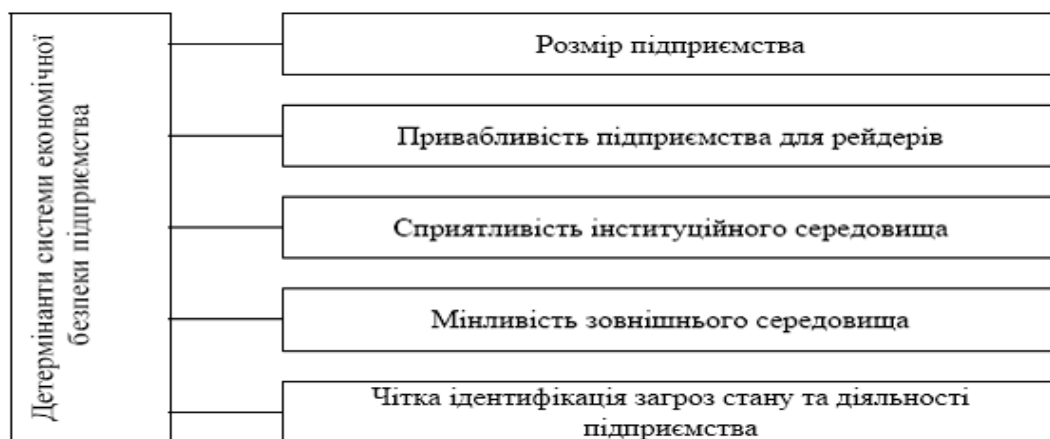

Рисунок 2. Детермінанти системи економічної безпеки підприємства

Розмір підприємства є вагомою детермінантою системи економічної безпеки підприємства стосовно масштабу та структури системи: чим більш великим є підприємство, тим, з одного боку, більш великими є його можливості та ресурси. Але, з іншого боку, виникають специфічні ризики і додаткові загрози. І якщо для малого підприємства дуже часто система економічної безпеки підприємства як така відсутня, оскільки часткові завдання забезпечення економічної безпеки вирішуються фрагментарно, як правило, керівництвом (або власниками) підприємства, то для великого підприємства сукупність завдань стосовно забезпечення економічної безпеки виконується спеціалізованим підрозділом, який підпорядковується керівництву підприємства або представникам його власників (Рис.2).

В сучасних умовах вітчизняної економіки на побудову системи економічної безпеки підприємства впливає привабливість підприємства, яка розглядається з позиції потенційних рейдерів. На жаль, рейдерство як соціально-економічне явище отримало поширення в Україні [4], що суттєво ускладнює діяльність суб'єктів господарювання, а також призводить до виникнення ризиків для власників бізнесу. Отже, за умов низької привабливості підприємства для рейдерів деякі функції та окремі завдання системи економічної безпеки підприємства непотрібні, що зумовлює спрощення структури системи. Зворотна залежність теж справедлива: висока привабливість підприємства для рейдерів зумовлює необхідність побудови розвиненої ешелонованої системи економічної безпеки підприємства.

Впливовою детермінантою системи економічної безпеки підприємства є сприятливість інституційного середовища, яке розглядається (за Л. Девісом та Д. Нортом) як сукупність базових політичних, соціальних та юридичних правил, що формують базис для виконання економічних функцій виробництва, розподілу та обміну [5]. Вплив інституційного середовища на діяльність підприємства є комплексним: таке середовище визначає рівень захисту інтересів підприємства державними агентами, характеризує міру влади державних агентів, визначає спроможність підприємства відстоювати свої інтереси у взаємодії з державними агентами, впливає на мінімальний рівень трансакційних витрат на підприємстві тощо. Стосовно економічної безпеки підприємства та побудови системи економічної безпеки підприємства вплив інституційного середовища є дуже відчутним: розвинене інституційне середовище дозволяє підприємству офіційно перекласти частину завдань та функцій щодо забезпечення економічної безпеки на державні органи (судову владу, органи правопорядку, органи антимонопольного регулювання тощо). Відповідно, у такій ситуації підприємство може собі дозволити мати менш розвинену систему економічної безпеки підприємства без втрати економічної безпеки. Але зворотна залежність теж справедлива: нерозвинене інституційне середовище примушує підприємство відповідні завдання виконувати самостійно. Відповідно, підприємство потребує більш комплексної системи економічної безпеки підприємства, яка виконує частину функцій, які зазвичай виконують суб'єкти інституційного середовища.

Важливою детермінантою системи економічної безпеки підприємства є зовнішнє середовище підприємства, стан якого описується такими характеристиками як турбулентність та агресивність. Взаємодію підприємства із зовнішнім середовищем можна розглядати з різних позицій, базуючись на різноманітних теоретичних положеннях: ідея турбулентності І. Ансоффа, принцип необхідної

різноманітності Р. Ешбі, діаду "виклик - відповідь" А. Тойнбі. Але незалежно від цього висновок залишається інваріантним: зовнішнє середовище визначає реакцію підприємства для забезпечення економічної безпеки. Отже, характеристики зовнішнього середовища визначають особливості побудови системи економічної безпеки підприємства: чим більш агресивним, динамічним, мінливим та турбулентним є таке середовище, тим більш функціональною має бути система економічної безпеки підприємства [б. 49-53 с.].

Нарешті, важливою детермінантою є чітка ідентифікація загроз стану та діяльності підприємства, яка має чітке призначення – убезпечувати стан та діяльність підприємства, захищати його інтереси та активи, нейтралізувати загрози підприємству. Наявність реальних загроз, їхня кількість та взаємозв'язок, міра актуалізації та реалізації прямо впливають на її характеристики. У складі підсистем підприємства лише система економічної безпеки підприємства є майже єдиною, діяльність якої скерована на виявлення, прогнозування та своєчасну нейтралізацію загроз в діяльності підприємства. Сказане не означає, що інші підсистеми управління підприємством взагалі не звертають увагу на загрози, але фахівці окремих функціональних підрозділів не завжди можуть оцінити вплив конкретних загроз на стан та діяльність підприємства в цілому. Отже, чим варіативнішими та реальнішими є загрози у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, тим більш складнішою має бути система економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека вважається заставою для нормального і ефективного функціонування підприємства. У наш важкий час, коли загрози знаходяться на кожному кроці, тільки економічно захищені підприємства мають можливість вижити.

Виходячи з цього, кожне підприємство повинно сприяти створенню служби економічної безпеки, яке буде регулювати і контролювати всі можливі чинники.

Список використаних джерел

1. Видавництво ВНТУ.
URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriemstva/rozdz2.html
2. Максимов В. В., Шинкаренко В. Г. Рейдерство в Україні: причини та наслідки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 28. 79-81с.
3. Погорелов Ю. С., Лещенко Ю. В. Администрирование антирейдерской деятельности как составляющая экономической безопасности предприятия. *Ділове та державне адміністрування: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* 26-28 квітня 2012. Луганськ: СНУ ім. В. Даля. 153–157 с.
4. Тивончук І. О., Глинська Г. Я. Особливості рейдерства в Україні URL: www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Menagment/2008_624/22.pdf
5. Davis L. Institutional Change and American Economic Growth. *Cambridge: Cambridge Press*. 2019. 340 p.
6. Згадова Н.С., Рогатіна Л.П., Губко В.І. Рейдерство в Україні – загроза економічної безпеки підприємств. Економічний простір: Збірник наукових праць. № 159. Дніпро: ПДАБА, 2020. 49-53 с.

Кліментєв Артем Дмитрович - здобувач напрямку підготовки за спеціальністю 073 - Менеджмент, Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, Україна, sovrgladiator@gmail.com

Згадова Наталія Сергіївна - К.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово – економічної безпеки, Одеська національна академія харчових технологій, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4585-9620>, nataliz_225@ukr.net

Работін Юрій Анатолієвич - К.е.н., доцент кафедри економічної теорії та фінансово – економічної безпеки, Одеська національна академія харчових технологій, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1995-5435>, tatiana.r@i.ua

Klimentyev Artem D.- student of specialization 073 – Management, Odessa National Academy of Food Technologies

Zgadova Nataliy S. - PhD, Head of the Department of Economic Theory and Financial and Economic Security, Odessa National Academy of Food Technologies

Rabotin Yuriy A.- PhD, Head of the Department of Economic Theory and Financial and Economic Security, Odessa National Academy of Food Technologies